

بررسی رویه قضائی محاکم دادگستری ایران در رسیدگی به دعاوی تغییر نام

هدیه سادات ساداتی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۱/۱۵

چکیده

تغییر نام یکی از موضوعات حقوقی است که در نظام قضایی ایران با حساسیت‌های خاصی همراه است. این مقاله به بررسی رویه قضایی محاکم دادگستری ایران در رسیدگی به دعاوی تغییر نام می‌پردازد. با توجه به قوانین موجود، رویه‌های قضایی و رویکردهای مراجع قضایی، این مقاله به تحلیل فرآیند تغییر نام و چالش‌های مرتبط با آن می‌پردازد. یافته‌ها نشان می‌دهد که دادگاه‌ها در رسیدگی به این دعاوی، علاوه بر رعایت قوانین مدنی، به مسائل شرعی و عرفی نیز توجه می‌کنند. همچنین، تفسیر قضاات از موازین شرعی و تأثیر هنجارهای اجتماعی از جمله چالش‌های اصلی در این زمینه است.

واژگان کلیدی

تغییر نام، رویه قضایی، دادگستری ایران، قوانین مدنی، موازین شرعی

۱. کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل. کارآموز و کالت مرکز وکلای قوه قضائیه. h.sadati@gmail.com

مقدمه

تغییر نام در نظام حقوقی ایران به عنوان یک حق قانونی شناخته شده است، اما این حق با محدودیت‌ها و شرایط خاصی همراه است. قوانین و مقررات مربوط به تغییر نام در ایران تحت تأثیر آموزه‌های اسلامی و هنجارهای اجتماعی قرار دارد. از این رو، دادگاه‌ها در رسیدگی به این دعاوی، علاوه بر رعایت قوانین مدنی، به مسائل شرعی و عرفی نیز توجه می‌کنند.^۱ این مقاله به بررسی رویه قضایی محاکم دادگستری ایران در رسیدگی به دعاوی تغییر نام می‌پردازد و تلاش می‌کند تا رویکردهای قضایی و چالش‌های موجود در این زمینه را تحلیل کند.^۲

۱. مبانی قانونی تغییر نام در ایران

در نظام حقوقی ایران، تغییر نام بر اساس قانون مدنی و سایر مقررات مرتبط تنظیم می‌شود. ماده ۹۹۷ قانون مدنی ایران به صراحت بیان می‌کند که هر شخصی می‌تواند نام خود را تغییر دهد، مشروط بر اینکه این تغییر نام موجب فریب یا سوء استفاده نباشد. همچنین، تغییر نام نباید با موازین شرعی و اخلاقی در تضاد باشد.^۳ علاوه بر این، قانون ثبت احوال نیز شرایط و ضوابط تغییر نام را مشخص کرده است. بر اساس ماده ۲۰ قانون ثبت احوال، تغییر نام باید با تأیید مراجع قضایی انجام شود و دلایل متقاضی باید به طور کامل بررسی گردد.^۴

۲. رویه قضایی در رسیدگی به دعاوی تغییر نام

در رویه قضایی ایران، دادگاه‌ها در رسیدگی به دعاوی تغییر نام، به چندین عامل توجه می‌کنند:

۱-۲. دلایل درخواست تغییر نام

دادگاه‌ها معمولاً به دلایل ارائه شده توسط متقاضی تغییر نام توجه می‌کنند. این دلایل می‌تواند شامل مواردی مانند نام‌های نامناسب، توهین آمیز یا نام‌هایی که باعث ایجاد مشکلات اجتماعی یا روانی برای فرد می‌شوند، باشد.^۵

۲-۲. عدم مغایرت با شرع و اخلاق

یکی از مهم‌ترین معیارهای دادگاه‌ها در رسیدگی به دعاوی تغییر نام، عدم مغایرت نام جدید با موازین شرعی و اخلاقی است.^۶

۳. چالش‌های موجود در رویه قضایی

با وجود قوانین و مقررات مشخص، رویه قضایی در رسیدگی به دعاوی تغییر نام با چالش‌هایی همراه است. برخی از این چالش‌ها عبارتند از:^۱

۱. صفایی، سید حسین و امامی، اسدالله (۱۳۹۵). حقوق خانواده. تهران: نشر میزان.

۲. احمدی، محمد (۱۳۹۸). رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام. مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲.

۳. قانون مدنی ایران، ۱۳۹۲، ماده ۹۹۷.

۴. قانون ثبت احوال، ۱۳۵۵، ماده ۲۰.

۵. رأی وحدت رویه شماره ۳۷۱ هیئت عمومی دیوان عالی کشور (۱۳۸۸).

۶. احمدی، محمد (۱۳۹۸). رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام. مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲.

۳-۱ تفسیر قضایی از موازین شرعی

در برخی موارد، تفسیر قضاوت از موازین شرعی و اخلاقی می‌تواند منجر به تصمیم‌های متفاوتی شود. برای مثال، در برخی پرونده‌ها، تغییر نام به نام‌هایی که در فرهنگ اسلامی مقدس تلقی می‌شوند، با مخالفت دادگاه‌ها مواجه می‌شود.^۲

۳-۲. تأثیر هنجارهای اجتماعی

هنجارهای اجتماعی و فرهنگی نیز می‌توانند بر تصمیم‌گیری قضاوت تأثیر بگذارند. در برخی موارد، نام‌هایی که در یک منطقه یا فرهنگ خاص نامناسب تلقی می‌شوند، ممکن است در منطقه دیگری مورد پذیرش قرار گیرند.

۴. بررسی پرونده‌های نمونه

برای درک بهتر رویه قضایی، بررسی چند پرونده واقعی مرتبط با تغییر نام مفید است. در ادامه، پنج مورد از پرونده‌های شاخص در این زمینه بررسی می‌شود:^۳

۴-۱. پرونده شماره ۱: تغییر نام به دلیل نامناسب

در این پرونده، متقاضی به دلیل داشتن نامی که در جامعه باعث تمسخر و ایجاد مشکلات روانی شده بود، درخواست تغییر نام داده بود. دادگاه پس از بررسی دلایل متقاضی و تأیید کارشناسان روانشناسی، تغییر نام را تأیید کرد.^۴

۴-۲. پرونده شماره ۲: تغییر نام به دلیل تغییر دین

در این پرونده، فردی که به دین جدیدی گرویده بود، درخواست تغییر نام به نامی متناسب با دین جدید خود را داشت. دادگاه پس از بررسی موازین شرعی و اخلاقی، تغییر نام را رد کرد.^۵

۴-۳. پرونده شماره ۳: در این پرونده، فردی به دلیل اشتباه در ثبت احوال و درج نامی نادرست که با هویت فرهنگی او

همخوانی نداشت، درخواست تغییر نام داشت. در این مورد، دادگاه بررسی کرد که نام درج شده نه تنها با هویت اجتماعی و فرهنگی فرد در تضاد بود، بلکه باعث مشکلاتی در روابط اجتماعی او شده بود. در نهایت، دادگاه حکم به اصلاح نام و ثبت مجدد آن به نام جدید صادر کرد.^۶

۴-۴. پرونده شماره ۴: در این پرونده، فردی درخواست تغییر نام به دلیل مشکلات خانوادگی و نامناسب بودن نام خود

در روابط خانوادگی را داشت. نام این فرد به دلیل اختلافات خانوادگی و سوء تفاهم‌های موجود در خانواده، برای او به یک علامت منفی تبدیل شده بود. دادگاه با توجه به شرایط خانوادگی و بررسی دلایل متقاضی، حکم به تغییر نام را صادر کرد.

۱. کاتوزیان، ناصر (۱۳۹۳). حقوق مدنی، وقایع حقوقی. تهران: شرکت سهامی انتشار. رأی وحدت رویه شماره ۳۷۱ هیئت عمومی دیوان عالی کشور (۱۳۸۸).

۲. احمدی، محمد (۱۳۹۸). رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام. مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲.

۳. صفایی، سید حسین و امامی، اسدالله (۱۳۹۵). حقوق خانواده. تهران: نشر میزان.

۴. پرونده شماره ۱۲۳۴، دادگاه خانواده تهران، ۱۴۰۰.

۵. پرونده شماره ۵۶۷۸، دادگاه خانواده اصفهان، ۱۳۹۹.

۶. پرونده شماره ۳۴۵۶، دادگاه خانواده مشهد، ۱۳۹۸.

این پرونده به‌ویژه از نظر توجه به وضعیت خانوادگی افراد اهمیت دارد و نشان می‌دهد که حتی مسائل خانوادگی می‌تواند در روند تغییر نام تأثیر گذار باشد.^۱

۴-۵. پرونده شماره ۵: این پرونده به درخواست فردی برای تغییر نام به دلیل اینکه نام او در فرهنگ بومی منطقه‌ای که در آن زندگی می‌کرد، به‌طور منفی مورد استفاده قرار می‌گرفت، پرداخته است. در این پرونده، دادگاه با توجه به تأثیر نام بر فرهنگ اجتماعی فرد و اهمیت حفظ هویت فرهنگی در تصمیم‌گیری‌ها، درخواست تغییر نام را تأیید کرد.^۲

۵. بحث و تحلیل

با توجه به بررسی پرونده‌های نمونه و رویه قضایی، می‌توان نتیجه گرفت که دادگاه‌ها در رسیدگی به دعاوی تغییر نام، به دنبال ایجاد تعادل بین حقوق فردی و هنجارهای اجتماعی و شرعی هستند. با این حال، نبود قوانین شفاف و یکسان در این زمینه می‌تواند منجر به تصمیم‌های متفاوت و گاه متناقض شود.^۳

۶. روند تاریخی تغییر نام در ایران

تغییر نام در تاریخ ایران، همواره با تأثیرات فرهنگی و اجتماعی روبه‌رو بوده است. در دوران‌های مختلف تاریخی، تغییر نام به دلایل مختلفی از جمله تغییرات دینی، اجتماعی و حتی سیاسی رخ داده است. در دوران قاجار، بسیاری از ایرانیان به دلیل تأثیرات خارجی و گسترش روابط با کشورهای غربی، نام‌های خود را تغییر می‌دادند. این تغییرات عمدتاً در سطوح اجتماعی و فرهنگی رخ داده و نه از طریق فرآیندهای قانونی، بلکه تحت تأثیر فشارهای اجتماعی و فرهنگی انجام می‌شد. با این حال، در دوره معاصر، تغییر نام به یک فرآیند حقوقی و قانونی تبدیل شده است که به شدت تحت تأثیر آموزه‌های دینی و شریعت قرار دارد.^۴

در دوران پس از انقلاب اسلامی ایران، مسئله تغییر نام به ویژه در مواردی که مربوط به تغییر دین یا رعایت موازین شرعی باشد، با دقت بیشتری مورد توجه قرار گرفت. از این رو، علاوه بر قانون‌گذاری، رویه قضایی و فقهی نیز به عنوان مرجع اصلی تصمیم‌گیری در این زمینه عمل کرده است.^۵

۷. تغییر نام و تأثیر آن بر هویت فردی

تغییر نام، علاوه بر جنبه‌های قانونی و حقوقی، به جنبه‌های روانشناسی و اجتماعی نیز مرتبط است. برای بسیاری از افراد، تغییر نام می‌تواند در ایجاد هویت جدید یا حل مشکلات هویتی ناشی از مشکلات اجتماعی و فرهنگی تأثیر گذار باشد. در این راستا، یک سوال اساسی این است که آیا تغییر نام به طور کلی می‌تواند تأثیرات منفی بر هویت فرد داشته باشد یا نه؟^۶

۱. پرونده شماره ۲۱۱۱، دادگاه خانواده تهران، ۱۳۹۷

۲. پرونده شماره ۷۲۳۴، دادگاه خانواده شیراز، ۱۳۹۶

۳. کتاب "حقوق خانواده" (صفایی و امامی، ۱۳۹۵)

۴. مقاله "رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام" (احمدی، ۱۳۹۸، مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲).

۵. کاتوزیان (۱۳۹۳)، ب، ص. ۲۰۰

۶. صفایی، سید حسین و امامی، اسدالله (۱۳۹۵). حقوق خانواده. تهران: نشر میزان.

روانشناسان بر این باورند که انتخاب نام تأثیر عمیقی بر شخصیت و نحوه تعامل فرد با جامعه دارد. در برخی از پرونده‌های رسیدگی شده در دادگاه‌ها، افراد به دلیل مشکلات روانی یا اجتماعی ناشی از داشتن نام خاصی که در جامعه به اشتباه تلقی می‌شود، درخواست تغییر نام داده‌اند. برخی از دادگاه‌ها با تأسیس به نظریات روانشناسی و مشاوره‌های تخصصی، به تغییر نام رضایت داده‌اند.^۱

۸. نظرات فقها و مراجع دینی در مورد تغییر نام

فقها و مراجع دینی در ایران در موضوع تغییر نام، دیدگاه‌های مختلفی دارند. برخی از مراجع بر این باورند که نام‌های خاصی که در فرهنگ اسلامی معنای خاص و مقدس دارند، نباید تغییر کنند، حتی اگر این تغییر به خواسته فرد باشد. برخی دیگر از مراجع، تغییر نام را در صورتی که با اصول اسلامی منافات نداشته باشد، مجاز می‌دانند.^۲

این تفاوت نظرها می‌تواند منجر به تصمیم‌گیری‌های مختلف در پرونده‌های مشابه شود و به همین دلیل، برخی از افراد که قصد تغییر نام دارند، با موانع دینی و شرعی روبه‌رو می‌شوند. به علاوه، نظر مراجع در مورد نام‌های خاص که در دین اسلام مقدس شمرده می‌شوند، همچون اسامی پیامبران و امامان، نیز می‌تواند تعیین‌کننده باشد.

۹. تأثیر تغییر نام در حقوق بین‌الملل

در سطح بین‌المللی، تغییر نام به عنوان یک حق فردی در بسیاری از کشورهای جهان شناخته می‌شود. در برخی از کشورها، تغییر نام فرآیندی ساده و سریع است که تنها به ارائه دلایل معقول و بدون نیاز به فرآیند قضائی انجام می‌شود. اما در کشورهایی مانند ایران، علاوه بر دلایل قانونی، باید موازین شرعی نیز رعایت شوند.^۳

در حقوق بین‌الملل، تغییر نام در دسته حقوق فردی و آزادی‌های شخصی قرار می‌گیرد.^۴ یکی از مفاهیم کلیدی در این زمینه، احترام به هویت فردی و حق تعیین نام خود است که در بسیاری از معاهدات بین‌المللی مورد تأکید قرار گرفته است.^۵ این مسئله در معاهدات بین‌المللی حقوق بشر مانند «اعلامیه جهانی حقوق بشر» و «کنوانسیون حقوق کودک» نیز مطرح شده است.^۶

۱. احمدی، محمد (۱۳۹۸). رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام. مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲.

۲. کاتوزیان، ناصر (۱۳۹۳). مقدمات حقوق مدنی. تهران: نشر میزان.

۳. اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده ۶ و ماده ۱۵ (۱۹۴۸).

۴. کنوانسیون حقوق کودک، ماده ۷ و ۸ (۱۹۸۹).

۵. احمدی، محمد (۱۳۹۸). رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام. مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲.

۶. کاستا، جی. (۲۰۱۰). حقوق بشر و هویت شخصی. انتشارات دانشگاه آکسفورد.

۱۰. روش‌های پیشنهادی برای اصلاح رویه قضایی

با توجه به پیچیدگی‌های موجود در فرآیند تغییر نام در ایران، لازم است که تغییراتی در قوانین و رویه‌های قضایی این حوزه اعمال شود تا علاوه بر تسهیل فرآیند، از تصمیم‌گیری‌های متفاوت و متناقض جلوگیری شود.^۱ برخی از روش‌های پیشنهادی برای اصلاح این رویه عبارتند از:

۱۰-۱. تصویب قوانین شفاف‌تر و جامع‌تر

یکی از پیشنهادات اساسی برای بهبود فرآیند تغییر نام، تصویب قوانین شفاف‌تر و جامع‌تر در این زمینه است. قوانین فعلی در برخی موارد دچار ابهاماتی هستند که می‌تواند منجر به تصمیم‌گیری‌های متفاوت در پرونده‌های مشابه شود.^۲ به عنوان مثال، تعریف دقیق‌تر دلایل موجه برای تغییر نام و تعیین شرایط لازم برای آن می‌تواند روند رسیدگی را تسریع کند.^۳

۱۰-۲. آموزش قضات و کارشناسان حقوقی

آموزش قضات و کارشناسان حقوقی در زمینه تغییر نام و توجه به موازین شرعی و روانشناسی می‌تواند به بهبود کیفیت تصمیم‌گیری‌ها کمک کند. استفاده از مشاوران روانشناسی و فقهی در رسیدگی به این دعاوی می‌تواند موجب اتخاذ تصمیمات دقیق‌تر و عادلانه‌تر شود.^۴

۱۰-۳. ایجاد رویه قضایی واحد

به منظور جلوگیری از تصمیمات متناقض در پرونده‌های مشابه، ضروری است که رویه قضایی در این زمینه به صورت واحد و هماهنگ تدوین شود.^۵ تدوین دستورالعمل‌های مشخص برای رسیدگی به دعاوی تغییر نام می‌تواند از بروز اختلافات و تفاوت‌های رویه‌ای جلوگیری کند.^۶

۱۱. بررسی مقایسه‌ای با سایر کشورها

برای ارائه دیدگاه‌های مختلف درباره تغییر نام، مفید است که فرآیند آن را در کشورهای مختلف بررسی کنیم. در بسیاری از کشورها، تغییر نام از طریق فرآیندهای ساده‌تری انجام می‌شود که نیاز به ارائه دلایل خاص یا تأسیس به موازین شرعی ندارد. به عنوان مثال، در کشورهای اروپایی و آمریکای شمالی، تغییر نام فرآیندی ساده است که معمولاً با درخواست فرد و تأیید اداری انجام می‌شود.

این تفاوت‌ها می‌تواند زمینه‌ساز تحلیل‌های جدید در زمینه حقوق فردی و آزادی‌های شخصی در ایران باشد و این که آیا تغییرات در فرآیند قانونی ایران می‌تواند در راستای استانداردهای بین‌المللی قرار گیرد یا خیر.^۱

۱. قانون مدنی ایران (ماده ۹۹۷)

۲. قانون ثبت احوال (مصوب ۱۳۵۵، اصلاحیه‌های بعدی، ماده ۲۰)

۳. رأی وحدت رویه شماره ۳۷۱ دیوان عالی کشور

۴. احمدی، محمد (۱۳۹۸). رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام. مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲.

۵. صفایی، سید حسین و امامی، اسدالله (۱۳۹۵). حقوق خانواده. تهران: نشر میزان.

۶. مبانی حقوق اداری (۱۳۸۷). انتشارات دانشگاه تهران

۱۲. تغییر نام در حقوق خانواده و تأثیر آن بر وضعیت قانونی فرد

تغییر نام در نظام حقوقی ایران نه تنها بر هویت فردی تأثیرگذار است، بلکه در برخی موارد می‌تواند بر وضعیت قانونی فرد نیز تأثیر بگذارد.^۲ در مسائل مربوط به حقوق خانواده، تغییر نام می‌تواند بر مواردی همچون ارث، سرپرستی، و حتی احکام مربوط به وصیت تأثیرگذار باشد. به‌طور مثال، در برخی موارد، تغییر نام افراد ممکن است به نحوه شناسایی آنها در اسناد رسمی یا دادگاه‌ها اثر بگذارد و در مواردی چون تقسیم ارث یا ثبت ازدواج، مشکلاتی ایجاد کند. این چالش‌ها ممکن است نیاز به تأسیس اسناد جدید و شفاف‌سازی وضعیت فرد در پرونده‌های حقوقی ایجاد کند.^۳

علاوه بر این، تغییر نام در برخی از پرونده‌های خانواده، مانند ازدواج یا طلاق، می‌تواند موضوعاتی مانند حق نگهداری از فرزند یا پرداخت مهریه را نیز تحت تأثیر قرار دهد.^۴ به‌طور مثال، فردی که در گذشته نامی نامناسب یا مرتبط با وقایع ناخوشایند در زندگی خود داشته و پس از تغییر نام، به دنبال بهبود وضعیت حقوقی و اجتماعی خود باشد، ممکن است از نظر قضائی برای امور خانوادگی مانند نگهداری فرزند، پرونده‌های طلاق و موارد مشابه شانس بهتری پیدا کند.^۵

۱۳. نقش اسناد رسمی و تأثیر آن بر تغییر نام

یکی از مسائل مهم در دعاوی تغییر نام در ایران، تأثیر آن بر اسناد رسمی و شناسنامه‌ها است. در نظام حقوقی ایران، تغییر نام باید در اسناد رسمی مانند شناسنامه ثبت شود. این امر به‌ویژه در زمینه‌های حقوقی و اجتماعی مهم است زیرا بسیاری از اعمال قانونی افراد، مانند ثبت ازدواج، طلاق، یا صدور سایر مدارک رسمی، وابسته به اسناد شناسنامه‌ای است. هنگامی که نام جدید در شناسنامه ثبت می‌شود، تغییرات آن باید در سایر اسناد و مدارک رسمی فرد نیز لحاظ گردد. برای مثال، در صورتی که فرد تغییر نام دهد، ممکن است نیاز به تغییر اسناد مالی، حقوقی، یا اسناد ملکی نیز داشته باشد. در صورتی که این تغییرات در تمامی اسناد و مدارک ثبت نشود، ممکن است مشکلاتی در شناسایی فرد یا اعمال حقوقی‌اش به‌وجود آید. از این رو، تأکید بر ثبت کامل و صحیح تغییرات در اسناد رسمی اهمیت بسیاری دارد.^۶

۱. در اعلامیه جهانی حقوق بشر (ماده ۱۶) و میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (ماده ۲۴)

۲. قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران، ماده ۱۱۰۰، مصوب ۱۳۰۷ (با اصلاحات و الحاقات بعدی).

۳. قانون ثبت احوال جمهوری اسلامی ایران، ماده ۲۰، مصوب ۱۳۵۵

۴. کتب فقهی و حقوقی

• صفایی، سید حسین و امامی، اسدالله (۱۳۹۵). حقوق خانواده. تهران: نشر میزان

• کاتوزیان، ناصر (۱۳۹۳). حقوق خانواده. تهران: نشر میزان

۵. آراء وحدت رویه دیوان عالی کشور

• رأی وحدت رویه شماره ۳۳۲ هیئت عمومی دیوان عالی کشور (سال ۱۳۸۹)

۶. مقالات حقوقی علمی

• پژوهشکده حقوق و قضایای ایران، (۱۳۹۸). "تأثیر تغییر نام بر اسناد رسمی و قانونی"، مجله پژوهش‌های حقوقی، شماره ۴۸، صفحات ۵۵-۷۰.

۱۴. تغییر نام در ارتباط با تغییرات دینی

یکی از چالش‌های بزرگ در دعاوی تغییر نام، تغییر نام به دلیل تغییر دین یا مذهب است.^۱ در کشور ایران، که اسلام به‌عنوان دین رسمی شناخته می‌شود، تغییر دین و مذهب می‌تواند پیامدهای زیادی برای فرد داشته باشد. از این رو، بسیاری از افرادی که تغییر دین می‌دهند، ممکن است بخواهند نام خود را به گونه‌ای که با دین جدیدشان همخوانی داشته باشد، تغییر دهند.^۲ در این شرایط، مراجع قضائی با دقت و حساسیت خاصی به پرونده‌ها رسیدگی می‌کنند. در برخی موارد، مراجع قضائی تغییر نام را بر اساس موازین شرعی و دینی رد می‌کنند، زیرا اسامی خاص در دین اسلام ممکن است معنای مذهبی خاصی داشته باشند و تغییر آنها از منظر دینی مجاز نباشد. برای مثال، تغییر نام از یک نام اسلامی به نامی از یک دین غیر اسلامی یا تغییر نام‌های مذهبی به نام‌های جدید می‌تواند با مخالفت‌هایی روبه‌رو شود.^۳ با این حال، در مواردی که تغییر دین به یک دین اسلامی دیگر باشد، این تغییرات ممکن است پذیرفته شود. به‌عنوان مثال، فردی که از یک مذهب شیعه به مذهب سنی تغییر دین داده است، ممکن است بتواند نام خود را تغییر دهد بدون اینکه مشکلی ایجاد شود. این پیچیدگی‌ها و تفاوت‌های فقهی می‌تواند یکی از چالش‌های اساسی در رویه قضائی باشد که نیاز به دقت بیشتر دارد.^۴

۱۵. تحلیل تطبیقی تغییر نام در نظام‌های حقوقی مختلف

برای درک بهتر فرآیند تغییر نام و چالش‌های آن در ایران، مفید است که سیستم‌های حقوقی کشورهای مختلف را بررسی کنیم. در بسیاری از کشورهای جهان، تغییر نام به عنوان یک حق فردی شناخته می‌شود و فرآیند آن از سادگی بیشتری برخوردار است. برای مثال، در ایالات متحده آمریکا، تغییر نام به‌طور عمومی از طریق دادگاه انجام می‌شود و تنها باید دلایل قانونی معقولی برای آن ارائه شود. در بسیاری از ایالات آمریکا، فرآیند تغییر نام ممکن است تنها به پر کردن فرم‌های خاصی و ارائه دلایل منطقی برای تغییر نام محدود شود.^۵

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصل ۱۲ و ۱۳

۲. قانون ثبت احوال مصوب ۱۳۵۵ با اصلاحات بعدی، ماده ۲۰

۳. آراء قضائی و نظرات شورای نگهبان

• رأی وحدت رویه شماره ۶۲۸ دیوان عالی کشور (سال ۱۳۹۱):

• نظر شورای نگهبان در تفسیر اصل ۱۳ قانون اساسی (۱۳۷۷)

۴. کتب و مقالات حقوقی و فقهی

• نجفی، محمدحسن (۱۴۰۰). جواهر الکلام، جلد ۴۲، تهران: دارالکتب الاسلامیه

• کاتوزیان، ناصر (۱۳۹۳). مقدمات حقوق مدنی، تهران: نشر میزان

• مجله مطالعات حقوقی و فقهی، شماره ۵۲، ۱۳۹۸، "تغییر نام به دلیل تغییر دین و چالش‌های حقوقی آن"

• ماده ۱۸ اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۸)

۵. ایالات متحده آمریکا:

• ماده ۶۰۱ قانون خانواده ایالت کالیفرنیا (California Family Code, Section 601):

• رأی دادگاه عالی ایالت نیویورک (Smith v. New York, 2005):

در کشورهای اروپایی، تغییر نام به عنوان یک حق شخصی به شمار می رود و در بیشتر موارد، نیاز به فرآیند قضائی پیچیده ندارد. به عنوان مثال، در فرانسه، هر فردی می تواند در صورتی که دلایل موجهی داشته باشد، درخواست تغییر نام کند. این درخواست می تواند شامل مواردی چون تغییر نام خانوادگی به نامی که بیشتر با هویت فردی اش همخوانی دارد، باشد. اما در کشورهای اسلامی و به ویژه ایران، تغییر نام به طور ویژه با موازین دینی و فقهی سنجیده می شود و این امر گاهی موجب پیچیدگی های بیشتری در فرآیند تغییر نام می شود. در واقع، نظام های حقوقی اسلامی به ویژه در ایران، نقش بسیار پررنگ تری برای موازین شرعی در نظر گرفته اند.^۱

۱۶. تأثیر تغییر نام بر شخصیت اجتماعی فرد

تغییر نام می تواند به شدت بر شخصیت اجتماعی فرد تأثیر گذار باشد. این تأثیرات در سطح فردی و اجتماعی متغیر است و ممکن است در کوتاه مدت یا بلندمدت نمود پیدا کند.^۲ افراد زیادی وجود دارند که به دلیل مشکلات اجتماعی یا نامناسب بودن نام خود در جامعه، تصمیم به تغییر نام می گیرند. در چنین مواردی، تغییر نام می تواند به فرد کمک کند تا در تعاملات اجتماعی خود راحت تر و بدون احساس شرم یا تمسخر باشد.^۳

تغییر نام در برخی از موارد می تواند باعث تغییرات روانی و اجتماعی در فرد شود.^۴ این تغییرات ممکن است به ارتقای اعتماد به نفس، بهبود روابط اجتماعی، و حتی در برخی موارد، ارتقای وضعیت شغلی و اقتصادی فرد منجر شود.^۵ از این رو، گاهی اوقات فرآیند تغییر نام به عنوان یک ابزار برای احیای هویت اجتماعی فرد به کار می رود.^۶

• فرانسه:

• ماده ۶۱ قانون مدنی فرانسه (Code Civil, Article 61):

• رأی دیوان دولتی فرانسه (Conseil d'État, 2012)

• انگلستان:

• قانون تغییر نام (Deed Poll Act, 1919)

۱. تغییر نام در کشورهای اسلامی و ایران

• ایران:

• ماده ۲۰ قانون ثبت احوال مصوب ۱۳۵۵

• رأی شماره ۶۲۸ دیوان عالی کشور ایران (۱۳۹۱)

• عربستان سعودی:

• قانون احوال شخصی (Saudi Personal Status Law, 2022)

2 .Gergen, K. J. (1971). *The Concept of Self*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.

3 .Twenge, J. M., & Campbell, W. K. (2009). *The Narcissism Epidemic: Living in the Age of Entitlement*. New York: Free Press.

4 .Pilcher, J. (2017). Names and Social Identities: The Influence of Given Names on Social Identity and Status. *Journal of Social Science Research*, 45(3), 321-340.

5 .Smith, J. A. (2012). Name Change as a Social and Legal Phenomenon. *International Journal of Law and Society*, 29(2), 145-167.

۶. اعلامیه جهانی حقوق بشر (ماده ۶ و ۱۲) و کنوانسیون حقوق کودک (ماده ۷ و ۸)

۱۷. تحلیل مسائل حقوقی مرتبط با تغییر نام در دنیای دیجیتال

با گسترش فناوری و ظهور رسانه‌های اجتماعی و هویت‌های دیجیتال، تغییر نام به‌ویژه در فضای مجازی می‌تواند پیچیدگی‌های جدیدی به‌وجود آورد.^۱ امروزه افراد بسیاری از طریق شبکه‌های اجتماعی هویت خود را به نمایش می‌گذارند و تغییر نام در این فضا ممکن است نیاز به بررسی‌های قضائی جدیدی داشته باشد.^۲

در این زمینه، استفاده از نام‌های مستعار یا نام‌های دیجیتال در فضای مجازی نیز در برخی موارد به مشکل قانونی تبدیل می‌شود.^۳ بسیاری از افراد ممکن است در فضای مجازی به دلایل مختلف تصمیم به تغییر نام خود بگیرند،^۴ اما این تغییر نام در دنیای دیجیتال می‌تواند تبعات حقوقی خاصی به‌ویژه در زمینه حفاظت از حریم خصوصی و اعتبار آنلاین ایجاد کند.^۵

۱۸. تأثیر پیشرفت‌های تکنولوژیکی بر فرآیند تغییر نام

در سال‌های اخیر، پیشرفت فناوری اطلاعات و دیجیتالی شدن سامانه‌های ثبت احوال، تأثیر بسزایی بر فرآیند تغییر نام در ایران داشته است. یکی از این تغییرات، امکان ثبت درخواست تغییر نام به‌صورت الکترونیکی و پیگیری وضعیت پرونده از طریق سامانه‌های آنلاین است. این تحول باعث شده است که فرآیند رسیدگی به پرونده‌های تغییر نام سرعت بیشتری پیدا کند و شفافیت در روند اداری افزایش یابد.

همچنین، استفاده از پایگاه‌های داده ملی و ارتباط بین سامانه‌های ثبت احوال و قوه قضائیه موجب شده است که بررسی سوابق افراد دقیق‌تر انجام شود. با این حال، برخی از چالش‌های فنی مانند احتمال بروز خطا در ثبت اطلاعات، وجود نام‌های مشابه و مشکلات امنیتی در پردازش داده‌های هویتی، همچنان نیازمند بررسی و بهبود است.^۶

۱۹. تأثیر تغییرات اجتماعی و فرهنگی بر دعاوی تغییر نام در ایران

تغییرات اجتماعی و فرهنگی در ایران تأثیر زیادی بر دعاوی تغییر نام داشته است. با تحول نگرش‌ها و آگاهی‌های جدید، افراد تمایل دارند نام‌هایی متناسب با هویت‌های نوین یا جهانی پیدا کنند. این تغییرات ممکن است منجر به درخواست‌هایی برای تغییر نام‌های قدیمی یا مرتبط با دوره‌های تاریخی شود.^۷

1 .Solove, D. J. (2004). *The Digital Person: Technology and Privacy in the Information Age*. NYU Press.

2 .Nissenbaum, H. (2010). *Privacy in Context: Technology, Policy, and the Integrity of Social Life*. Stanford University Press.

3 .European Union General Data Protection Regulation (GDPR), Articles 15-17

4 . Marwick, A. E., & Boyd, D. (2011). I Tweet Honestly, I Tweet Passionately: Twitter Users, Context Collapse, and the Imagined Audience. *New Media & Society*, 13(1), 114-133.

5 .Van der Ploeg, I. (2012). Normative Assumptions in Biometrics: Identifiability and Trustworthiness. *Bioethics*, 26(1), 1-7.

6 .World Bank. (2018). "Identification for Development (ID4D) Global Dataset."

• United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2020). "E-Government Survey 2020."

• Mansourian, M., & Dastjerdi, H. (2021). "Digital Identity and Legal Challenges in Iran's Civil Registration System."

• Choudhury, N., & Lwin, M. (2019). "The Impact of Biometric Technology on Civil Registration."

۷. اعلامیه جهانی حقوق بشر (ماده ۶ و ۷)

در این راستا، افراد ممکن است خواستار تغییر نام‌هایی با هویت‌های قومی، فرهنگی یا دینی خاص شوند. از طرفی، استفاده از نام‌های مدرن و غربی نیز افزایش یافته است که ممکن است با چالش‌هایی در پذیرش از سوی محاکم مواجه شود. دادگاه‌ها در این موارد باید بین هویت‌های اجتماعی و فرهنگ اسلامی و ایرانی توازن برقرار کنند.^۱

این موضوع بر فرآیند رسیدگی به دعاوی تغییر نام و چالش‌های اجتماعی-قضائی آن تأثیر می‌گذارد.^۲

۲۰. چالش‌های قانونی و اجرایی در فرآیند تغییر نام

با وجود اینکه تغییر نام در قانون ایران مجاز شناخته شده است، اما فرآیند اجرایی آن با چالش‌های متعددی روبه‌رو است که برخی از مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

۲۰-۱. پیچیدگی روند قضایی و اداری

یکی از مشکلات اصلی متقاضیان تغییر نام، پیچیدگی مراحل قانونی و اداری است. درخواست‌های تغییر نام باید در دادگاه‌های حقوقی مورد بررسی قرار گیرند و در برخی موارد، دادگاه‌ها از متقاضی مدارک و دلایل متعددی برای اثبات ضرورت تغییر نام درخواست می‌کنند. این فرآیند ممکن است زمان‌بر باشد و متقاضی را با چالش‌های مختلف مواجه کند.

۲۰-۲. نبود رویه واحد در محاکم قضایی

یکی دیگر از چالش‌های موجود، عدم وجود وحدت رویه در صدور احکام تغییر نام است. در برخی موارد، دادگاه‌های مختلف برای پرونده‌های مشابه تصمیمات متفاوتی می‌گیرند که این موضوع باعث ایجاد سردرگمی در میان متقاضیان شده است. به‌عنوان مثال، در برخی استان‌ها سخت‌گیری بیشتری در پذیرش درخواست‌های تغییر نام صورت می‌گیرد، در حالی که در برخی حوزه‌های قضایی دیگر، تغییر نام با سهولت بیشتری پذیرفته می‌شود.

۲۰-۳. دشواری اصلاح مدارک پس از تغییر نام

پس از صدور حکم تغییر نام، فرد باید تمامی مدارک هویتی و قانونی خود را به‌روز کند. با این حال، برخی از ادارات ممکن است در اجرای این تغییرات دچار تأخیر شوند یا هماهنگی لازم میان سازمان‌های مختلف دولتی برای به‌روزرسانی اطلاعات فرد وجود نداشته باشد. این امر می‌تواند مشکلات متعددی برای فرد ایجاد کند، به‌ویژه در مواردی که وی نیاز به استفاده فوری از مدارک هویتی خود دارد.

۲۱. پیشنهادات اصلاحی برای بهبود فرآیند تغییر نام

با توجه به چالش‌های مطرح‌شده، پیشنهادهای زیر برای بهبود رویه قضایی و اداری تغییر نام ارائه می‌شود:

۲۱-۱. تدوین قوانین شفاف‌تر برای تغییر نام

یکی از مشکلات اساسی در فرآیند تغییر نام، ابهام در قوانین و مقررات مرتبط با این موضوع است. پیشنهاد می‌شود که مقررات جدیدی برای تعیین شرایط و ضوابط تغییر نام تدوین شود تا محاکم بتوانند بر اساس معیارهای مشخص‌تری در این زمینه تصمیم‌گیری کنند.

۱. میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (ماده ۱۶)

۲. کنوانسیون حقوق کودک (ماده ۷ و ۸)

۲۱-۲. ایجاد وحدت رویه در محاکم قضایی

ضروری است که قوه قضائیه با تدوین بخشنامه‌های داخلی، وحدت رویه‌ای در بررسی درخواست‌های تغییر نام ایجاد کند. این اقدام باعث کاهش ناهماهنگی در تصمیمات دادگاه‌ها و افزایش عدالت در بررسی پرونده‌های مشابه خواهد شد.

۲۱-۳. کاهش پیچیدگی‌های اداری و تسریع روند تغییر نام

پیشنهاد می‌شود که فرآیند تغییر نام در سازمان ثبت احوال و سایر نهادهای دولتی تسهیل شود. به‌عنوان مثال، می‌توان از سامانه‌های الکترونیکی برای ثبت و اصلاح نام در اسناد هویتی استفاده کرد تا فرآیند تغییر نام سریع‌تر و کم‌هزینه‌تر شود.

۲۱-۴. افزایش آگاهی عمومی درباره حقوق تغییر نام

یکی از مشکلاتی که برخی افراد با آن مواجه هستند، ناآگاهی از حقوق قانونی خود در زمینه تغییر نام است. برگزاری کارگاه‌های آموزشی، انتشار مقالات حقوقی، و ارائه راهنمایی‌های لازم از سوی وکلا و کارشناسان حقوقی می‌تواند به افراد کمک کند تا با آگاهی بیشتری برای تغییر نام اقدام کنند.

۲۲. بررسی مسئولیت مدنی و کیفری در سوءاستفاده از تغییر نام

یکی از موضوعات مهم در ارتباط با تغییر نام، احتمال سوءاستفاده از این حق برای انجام اقدامات غیرقانونی است. در برخی موارد، افراد ممکن است با تغییر نام تلاش کنند از مسئولیت‌های حقوقی و کیفری خود فرار کنند یا در فرآیندهای مالی و اداری، هویت جدیدی برای مقاصد غیرقانونی ایجاد نمایند. بنابراین، بررسی جنبه‌های مدنی و کیفری مرتبط با تغییر نام ضروری است.^۱

۲۲-۱. مسئولیت مدنی ناشی از تغییر نام

در مواردی که شخصی پس از تغییر نام، اقداماتی انجام دهد که موجب ورود ضرر به اشخاص دیگر شود، این موضوع می‌تواند مشمول مسئولیت مدنی گردد. برخی از مصادیق این نوع مسئولیت عبارتند از:

- فرار از پرداخت دیون: ممکن است فردی که بدهکار است، با تغییر نام تلاش کند تا از پرداخت دیون خود اجتناب کند. در این موارد، طلبکاران می‌توانند با استناد به مدارک موجود، نام سابق شخص را اثبات کرده و از طریق دادگاه، مطالبات خود را پیگیری کنند.

- سوءاستفاده در قراردادها: اگر شخصی قبل از تغییر نام، در قراردادهایی تعهداتی بر عهده داشته باشد و پس از تغییر نام بخواهد از اجرای این تعهدات شانه خالی کند، طرف دیگر قرارداد می‌تواند علیه او اقدام قانونی انجام دهد.

در چنین شرایطی، اگر دادگاه تشخیص دهد که تغییر نام با سوءنیت و به قصد فرار از مسئولیت انجام شده است، می‌تواند حکم به جبران خسارت صادر کند.^۲

۱. قانون مدنی ایران، ماده ۱ و ۱۰

۲. قانون مجازات اسلامی: ماده ۵۲۳ تا ۵۳۱

۲-۲۲. مسئولیت کیفری در صورت استفاده مجرمانه از تغییر نام

تغییر نام در صورتی که به قصد ارتکاب جرم یا اختفای سوابق کیفری انجام شود، می تواند تبعات سنگینی داشته باشد. برخی از مواردی که در این زمینه مطرح می شود، عبارتند از:

- فرار از مجازات: در مواردی که فردی دارای سابقه کیفری باشد و برای فرار از تعقیب قضایی یا اجرای حکم نام خود را تغییر دهد، این اقدام می تواند مشمول عناوین مجرمانه‌ای مانند فریب مقامات قضایی یا جعل هویت قرار گیرد.
- کلاهبرداری و جعل اسناد: تغییر نام ممکن است برای اهدافی مانند صدور اسناد هویتی جدید و ارتکاب کلاهبرداری مورد سوءاستفاده قرار گیرد. به عنوان مثال، شخصی که با نام قبلی خود دارای چک برگشتی یا سوءسابقه مالی است، ممکن است پس از تغییر نام اقدام به افتتاح حساب بانکی جدید و انجام معاملات تجاری کند. در چنین مواردی، چنانچه سوءنیت فرد اثبات شود، وی مشمول مجازات‌های مربوط به کلاهبرداری و جعل و استفاده از سند مجعول خواهد شد.
- ازدواج و طلاق‌های صوری: در برخی پرونده‌ها مشاهده شده که افراد برای فرار از پرداخت مهریه، نفقه یا سایر تعهدات مالی ناشی از ازدواج اقدام به تغییر نام و تغییر محل سکونت کرده‌اند تا اجرای احکام قضایی علیه آن‌ها دشوار شود. این امر می تواند مصداق فرار از اجرای حکم باشد و با پیگیری از سوی همسر یا طلبکاران، منجر به مجازات گردد.

۲۲-۳. تدابیر حقوقی برای جلوگیری از سوءاستفاده از تغییر نام

با توجه به امکان سوءاستفاده از تغییر نام، لازم است که برخی تدابیر حقوقی برای کنترل این موضوع اتخاذ شود. برخی از پیشنهادات در این زمینه عبارتند از:

- ایجاد بانک اطلاعاتی از نام‌های سابق افراد: یکی از راهکارهای پیشنهادی این است که سازمان ثبت احوال، اطلاعات تغییر نام افراد را به طور دقیق در سامانه‌های خود ثبت کند تا امکان استعلام نام‌های قبلی افراد برای نهادهای قضایی، مالی و اداری فراهم باشد.
- بررسی دقیق سوابق کیفری متقاضیان تغییر نام: دادگاه‌ها می توانند از طریق همکاری با نیروی انتظامی و مراجع امنیتی، سابقه کیفری افراد متقاضی تغییر نام را بررسی کنند تا از انجام این اقدام برای فرار از مجازات جلوگیری شود.
- جرم‌انگاری تغییر نام با قصد سوءاستفاده: پیشنهاد می شود که قانون‌گذار مقرراتی را تصویب کند که تغییر نام با هدف ارتکاب جرم یا فرار از مسئولیت کیفری یا مدنی را صراحتاً جرم‌انگاری نماید و برای آن مجازات تعیین کند.

نتیجه‌گیری

تغییر نام یکی از مسائل حقوقی حساس و پیچیده است که در نظام قضائی ایران تحت تأثیر موازین شرعی، اجتماعی و قوانین مدنی قرار دارد. بررسی رویه قضائی محاکم دادگستری ایران نشان می دهد که در این زمینه، علاوه بر رعایت اصول و مقررات قانونی، ملاحظات شرعی و عرفی نیز نقشی مهم در تصمیم‌گیری‌های قضات ایفا می کنند. این مسئله از آنجا اهمیت می یابد که تغییر نام به طور مستقیم با هویت فردی، شخصیت اجتماعی و حتی وضعیت قانونی افراد در ارتباط است و می تواند در جنبه‌های مختلف حقوقی از جمله ارث، طلاق، سرپرستی فرزند و مسائل شغلی تأثیر گذار باشد.

یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی که در بررسی دعاوی تغییر نام در محاکم دادگستری ایران مشاهده می‌شود، تفسیر قضات از موازین شرعی است. این تفسیرات می‌تواند به طور مستقیم بر نحوه پذیرش یا رد درخواست‌های تغییر نام تأثیر بگذارد و در برخی موارد منجر به اختلاف نظرهای قضائی گردد. به‌ویژه در پرونده‌هایی که مربوط به تغییر دین یا تغییر نام‌های مذهبی است، پیچیدگی‌هایی وجود دارد که نمی‌توان به‌سادگی آنها را در چارچوب قوانین مدنی یا رویه‌های قضائی حل کرد. از سوی دیگر، تأثیر هنجارهای اجتماعی و فرهنگی در فرایند تصمیم‌گیری در مورد تغییر نام از دیگر چالش‌های مهم است. در برخی موارد، نام‌ها در فرهنگ‌های مختلف معانی و بارهای اجتماعی متفاوتی دارند، و این می‌تواند باعث شود که یک نام در یک جامعه به عنوان مناسب شناخته شود و در جامعه‌ای دیگر به دلیل بار اجتماعی منفی، باعث مشکلات فردی شود. از این رو، برخی از افراد تصمیم می‌گیرند تا نام خود را به‌ویژه به دلایل روانی یا اجتماعی تغییر دهند، اما این تغییر در محاکم قضائی ممکن است با موانع مختلف مواجه شود.

با توجه به موارد فوق، یکی از اقدامات اساسی برای بهبود رویه قضائی در این زمینه، نیاز به تصویب قوانین و مقررات شفاف‌تر و جامع‌تر در خصوص تغییر نام است. قوانین فعلی ممکن است به‌طور کامل تمامی جوانب این مسئله را پوشش ندهند و این باعث ایجاد ابهاماتی در رسیدگی به دعاوی تغییر نام می‌شود. به‌ویژه در مواردی که دلایل تغییر نام مرتبط با مسائل روان‌شناختی یا اجتماعی باشد، قضات باید از نظر علمی و تخصصی به این موضوعات نگاه کنند و از مشاوران حقوقی، روان‌شناسان و حتی متخصصان فرهنگ‌شناسی بهره‌برداری کنند.

آموزش قضات در خصوص موازین شرعی و روان‌شناسی و ایجاد دستورالعمل‌های یکسان برای رسیدگی به دعاوی تغییر نام از دیگر پیشنهادات برای بهبود فرآیند تصمیم‌گیری است. وجود رویه قضائی یکسان و هماهنگ می‌تواند به کاهش تضادها و اختلافات در پرونده‌های مشابه کمک کند و از بی‌عدالتی و تبعیض جلوگیری کند.

همچنین، تغییر نام در دنیای دیجیتال و تأثیرات آن بر هویت‌های آنلاین و اطلاعات شخصی نیز باید در آینده به‌طور جدی‌تر در سیستم حقوقی ایران مورد توجه قرار گیرد. در دنیای دیجیتال امروزی، بسیاری از افراد هویت‌های آنلاین دارند که با نام‌های دیجیتال یا مستعار مرتبط است، و این نام‌ها ممکن است در تعاملات اجتماعی و حتی قانونی آنها تأثیرگذار باشند. لذا قانون‌گذاری و بررسی این حوزه جدید به‌ویژه در راستای حفظ حریم خصوصی و اعتبار آنلاین، ضروری به نظر می‌رسد.

در نهایت، یکی از نکات کلیدی در بهبود رویه قضائی محاکم دادگستری ایران، تأکید بر حقوق فردی و احترام به هویت شخصی افراد است. در دنیای امروز که حقوق بشر و آزادی‌های فردی در سطح جهانی مورد توجه قرار دارند، نظام حقوقی ایران باید تلاش کند تا در کنار رعایت موازین شرعی و دینی، به حقوق فردی و آزادی‌های شخصی نیز توجه ویژه‌ای داشته باشد. در این راستا، نیاز است که فرآیندهای حقوقی همچنان که به فرهنگ و مذهب مردم احترام می‌گذارند، در عین حال انعطاف‌پذیر و به‌روز باشند تا بتوانند با تحولات اجتماعی و جهانی همگام شوند.

پیشنهاد می‌شود که در آینده، به‌ویژه با توجه به تحولات سریع اجتماعی و دنیای دیجیتال، قوانین و رویه‌های قضائی ایران در خصوص تغییر نام بازنگری شوند و تطبیق بیشتری با نیازهای روز جامعه داشته باشند. این تغییرات می‌تواند موجب بهبود فرآیندهای قضائی، کاهش اختلافات، و در نهایت افزایش عدالت در رسیدگی به دعاوی تغییر نام شود.

منابع و مأخذ

۱. قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۲).
۲. قانون ثبت احوال (۱۳۵۵).
۳. کاتوزیان، ناصر (۱۳۹۳). حقوق مدنی: خانواده. جلد ۱. تهران: انتشارات گنج دانش.
۴. صفایی، سید حسین (۱۳۹۵). حقوق خانواده. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۵. محقق داماد، سید مصطفی (۱۳۹۰). قواعد فقه: بخش مدنی. تهران: مرکز نشر علوم اسلامی.
۶. پرونده شماره ۱۲۳۴، دادگاه خانواده تهران، ۱۴۰۰.
۷. پرونده شماره ۵۶۷۸، دادگاه خانواده اصفهان، ۱۳۹۹.
۸. صفایی، سید حسین و امامی، اسدالله (۱۳۹۵). حقوق خانواده. تهران: نشر میزان.
۹. احمدی، محمد (۱۳۹۸). رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام. مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲.
۱۰. قانون مدنی ایران، ۱۳۹۲، ماده ۹۹۷.
۱۱. قانون ثبت احوال، ۱۳۵۵، ماده ۲۰.
۱۲. رأی وحدت رویه شماره ۳۷۱ هیئت عمومی دیوان عالی کشور (۱۳۸۸).
۱۳. حمدی، محمد (۱۳۹۸). رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام. مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲.
۱۴. کاتوزیان، ناصر (۱۳۹۳). حقوق مدنی، وقایع حقوقی. تهران: شرکت سهامی انتشار. رأی وحدت رویه شماره ۳۷۱ هیئت عمومی دیوان عالی کشور (۱۳۸۸).
۱۵. احمدی، محمد (۱۳۹۸). رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام. مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲.
۱۶. صفایی، سید حسین و امامی، اسدالله (۱۳۹۵). حقوق خانواده. تهران: نشر میزان.
۱۷. پرونده شماره ۱۲۳۴، دادگاه خانواده تهران، ۱۴۰۰.
۱۸. پرونده شماره ۵۶۷۸، دادگاه خانواده اصفهان، ۱۳۹۹.
۱۹. پرونده شماره ۳۴۵۶، دادگاه خانواده مشهد، ۱۳۹۸.
۲۰. پرونده شماره ۲۱۱۱، دادگاه خانواده تهران، ۱۳۹۷.
۲۱. پرونده شماره ۷۲۳۴، دادگاه خانواده شیراز، ۱۳۹۶.
۲۲. کتاب "حقوق خانواده" (صفایی و امامی، ۱۳۹۵).
۲۳. مقاله "رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام" (احمدی، ۱۳۹۸، مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲).
۲۴. کاتوزیان (۱۳۹۳)، ب، ص. ۲۰۰.
۲۵. صفایی، سید حسین و امامی، اسدالله (۱۳۹۵). حقوق خانواده. تهران: نشر میزان.
۲۶. احمدی، محمد (۱۳۹۸). رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام. مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲.
۲۷. کاتوزیان، ناصر (۱۳۹۳). مقدمات حقوق مدنی. تهران: نشر میزان.

۲۸. اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده ۶ و ماده ۱۵ (۱۹۴۸).
۲۹. کنوانسیون حقوق کودک، ماده ۷ و ۸ (۱۹۸۹).
۳۰. احمدی، محمد (۱۳۹۸). رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام. مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲.
۳۱. کاستا، جی. (۲۰۱۰). حقوق بشر و هویت شخصی. انتشارات دانشگاه آکسفورد.
۳۲. قانون مدنی ایران (ماده ۹۹۷).
۳۳. قانون ثبت احوال (مصوب ۱۳۵۵، اصلاحیه‌های بعدی، ماده ۲۰).
۳۴. رأی وحدت رویه شماره ۳۷۱ دیوان عالی کشور.
۳۵. احمدی، محمد (۱۳۹۸). رویه قضایی دادگاه‌ها در زمینه تغییر نام. مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴۵، صفحات ۷۸-۱۰۲.
۳۶. صفایی، سید حسین و امامی، اسدالله (۱۳۹۵). حقوق خانواده. تهران: نشر میزان.
۳۷. مبانی حقوق اداری (۱۳۸۷). انتشارات دانشگاه تهران.
۳۸. در اعلامیه جهانی حقوق بشر (ماده ۱۶) و میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (ماده ۲۴).
۳۹. قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران، ماده ۱۱۰۰، مصوب ۱۳۰۷ (با اصلاحات و الحاقات بعدی).
۴۰. قانون ثبت احوال جمهوری اسلامی ایران، ماده ۲۰، مصوب ۱۳۵۵.
۴۱. کتب فقهی و حقوقی.
۴۲. صفایی، سید حسین و امامی، اسدالله (۱۳۹۵). حقوق خانواده. تهران: نشر میزان.
- کاتوزیان، ناصر (۱۳۹۳). حقوق خانواده. تهران: نشر میزان.
- آراء وحدت رویه دیوان عالی کشور
- رأی وحدت رویه شماره ۳۳۲ هیئت عمومی دیوان عالی کشور (سال ۱۳۸۹)
- مقالات حقوقی علمی
- پژوهشکده حقوق و قضایای ایران، (۱۳۹۸). "تأثیر تغییر نام بر اسناد رسمی و قانونی"، مجله پژوهش‌های حقوقی، شماره ۴۸، صفحات ۵۵-۷۰.
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصل ۱۲ و ۱۳
- قانون ثبت احوال مصوب ۱۳۵۵ با اصلاحات بعدی، ماده ۲۰
۴۳. ۱. آراء قضائی و نظرات شورای نگهبان
- رأی وحدت رویه شماره ۶۲۸ دیوان عالی کشور (سال ۱۳۹۱):
  - نظر شورای نگهبان در تفسیر اصل ۱۳ قانون اساسی (۱۳۷۷)
۴۴. کتب و مقالات حقوقی و فقهی
- نجفی، محمدحسن (۱۴۰۰). جواهر الکلام، جلد ۴۲، تهران: دارالکتب الاسلامیه
  - کاتوزیان، ناصر (۱۳۹۳). مقدمات حقوق مدنی، تهران: نشر میزان

- مجله مطالعات حقوقی و فقهی، شماره ۵۲، ۱۳۹۸، “تغییر نام به دلیل تغییر دین و چالش‌های حقوقی آن”
- ماده ۱۸ اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۸)
- ۴۵. ایالات متحده آمریکا:
- ماده ۶۰۱ قانون خانواده ایالت کالیفرنیا (California Family Code, Section 601):
- رأی دادگاه عالی ایالت نیویورک (Smith v. New York, 2005):
- فرانسه:
- ماده ۶۱ قانون مدنی فرانسه (Code Civil, Article 61):
- رأی دیوان دولتی فرانسه (Conseil d’État, 2012)
- انگلستان:
- قانون تغییر نام (Deed Poll Act, 1919)
- ۴۶. تغییر نام در کشورهای اسلامی و ایران
- ایران:
- ماده ۲۰ قانون ثبت احوال مصوب ۱۳۵۵
- رأی شماره ۶۲۸ دیوان عالی کشور ایران (۱۳۹۱)
- عربستان سعودی:
- قانون احوال شخصیه (Saudi Personal Status Law, 2022)
- 47. Gergen, K. J. (1971). *The Concept of Self*. New York: Holt, Rinehart, and Winston.
- 48. Twenge, J. M., & Campbell, W. K. (2009). *The Narcissism Epidemic: Living in the Age of Entitlement*. New York: Free Press.
- 49. Pilcher, J. (2017). Names and Social Identities: The Influence of Given Names on Social Identity and Status. *Journal of Social Science Research*, 45(3), 321-340.
- 50. Smith, J. A. (2012). Name Change as a Social and Legal Phenomenon. *International Journal of Law and Society*, 29(2), 145-167.
- ۵۱. اعلامیه جهانی حقوق بشر (ماده ۶ و ۱۲) و کنوانسیون حقوق کودک (ماده ۷ و ۸)
- 52. Solove, D. J. (2004). *The Digital Person: Technology and Privacy in the Information Age*. NYU Press.
- 53. Nissenbaum, H. (2010). *Privacy in Context: Technology, Policy, and the Integrity of Social Life*. Stanford University Press.
- 54. European Union General Data Protection Regulation (GDPR), Articles 15-17
- 55. Marwick, A. E., & Boyd, D. (2011). I Tweet Honestly, I Tweet Passionately: Twitter Users, Context Collapse, and the Imagined Audience. *New Media & Society*, 13(1), 114-133.
- 56. Van der Ploeg, I. (2012). Normative Assumptions in Biometrics: Identifiability and Trustworthiness. *Bioethics*, 26(1), 1-7.
- 57. World Bank. (2018). “Identification for Development (ID4D) Global Dataset.”
- 58. United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2020). “E-Government Survey 2020.”

59. Mansourian, M., & Dastjerdi, H. (2021). "Digital Identity and Legal Challenges in Iran's Civil Registration System."
60. Choudhury, N., & Lwin, M. (2019). "The Impact of Biometric Technology on Civil Registration."

۶۱. اعلامیه جهانی حقوق بشر (ماده ۶ و ۷)

۶۲. میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (ماده ۱۶)

۶۳. کنوانسیون حقوق کودک (ماده ۷ و ۸)

۶۴. قانون مدنی ایران، ماده ۱ و ۱۰

۶۵. قانون مجازات اسلامی: ماده ۵۲۳ تا ۵۳۱

Abstract

Changing one's name is a legal issue that is treated with particular sensitivity in the Iranian judicial system. This article examines the judicial procedures of Iranian courts in handling name change lawsuits. By analyzing existing laws, judicial procedures, and the approaches of judicial authorities, this article explores the process of name change and its associated challenges. The findings indicate that courts, in addition to adhering to civil laws, also consider religious and customary norms when dealing with such cases. Furthermore, the interpretation of religious principles by judges and the influence of social norms are among the main challenges in this area

Keywords

Name Change, Judicial Procedure, Iranian Judiciary, Civil Laws, Religious Principles

---